

МЕТАанализ

на проучвания, изследователски доклади, специализирани
анализи, учебни и обучителни материали по темата:

**„Грижа и образование – Професионализация на
социалната работа при формиране на етични
компетенции в поведението при дигиталното
използване“**

Целта на проекта ни е да разработим платформа за електронно обучение и уеббазирано приложение за младежки работници, предоставящи подробни материали за ситуацията и възможностите за действие. Игра на карти, подпомагаща изучаването на дигиталната етика и рефлексията, допълва транснационалния обмен на знания и подпомага разработването на материали за самостоятелно учене. По този начин ще реагираме систематично на апела на Европейския парламент: “В името на закрилата на децата в дигиталния свят трябва да се използват всички възможности и всички трябва да работим заедно, осигурявайки системно обучение на всички работещи в областта на младежта.”

Под ръководството на: Educommart, Griechenland

Автори:

Калиопи Ангели, дипл. педагог, Даниела Г. Ками, д-р Dr. h.c., Пенка Спасова, дипл.
икономист, Мартина Хас, дипл. психолог, Сергея Брглес, маг. държавно право, Забине Бауерайс

Въведение: Даниела Г. Ками

С участието на:

Recht in Europa e.V., Германия

Academus, izobrazevanje in razvoj d.o.o., Словения

Stiftung Medien-und Onlinesucht, Германия

Österreichische Gesellschaft für Kinderphilosophie, Австрия

Сдружение „Учебна работилница Европа“, България

Съдържание

1. Въведение

2. Систематичен преглед
  - 2.1. Цел
  - 2.2. Метод
  - 2.3. Фокус – работни стъпки

3. Резюме на резултатите от метаанализа

4. Резултати от страните, партньори по проекта
  - 4.1. Резултати от Германия
  - 4.2. Резултати от Австрия
  - 4.3. Резултати от България
  - 4.4. Резултати от Словения
  - 4.5. Резултати от Гърция

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Бързата промяна в днешния ни начин на живот е свързана с динамичната промяна в научния и технологичния свят и с непрекъснатите иновации в него. Към революцията в дигиталните медии има както положителни, така и негативни очаквания, доста оптимизъм, но и огромни страхове. Това не би трябвало да ни изненадва, тъй като дигиталната сфера формира и се отразява на собственото ни човешко възприятие и нагласа към света. Особено след въвеждането на Уеб 2.0, така нареченото второ поколение на уеб-базираните услуги, тя е социален сектор с почти всички хубави и лоши аспекти. Тази революция се наблюдава най-ясно чрез начина, по който ние консумираме медиите и социалните мрежи. Интернет вече не може да се отдели от ежедневието ни, той се е превърнал в негова неразделна съставна част. През Интернет можем да комуникираме неограничено в целия свят и да се свързваме с други хора.

Но Интернет е критикуван и за набиращи скорост феномени като езика на омразата (хейт), филтриране на информацията, манипулиращи истината или фалшиви новини, също така измами, тормоз, изнудване и други престъпни дейности в тъмната мрежа. И манипулативните въздействия върху изборните битки (например в САЩ и Франция) представляват опасност за демократичните общества. Съществуват притеснения, че модерните медии застрашават нашите умения за мислене и преценка. Хората са конфронтирани с нови проблеми от гледна точка на манипулацията, независимостта и отговорността. Закърняват ли нашите способности за рефлексия? Губим ли нашите умения да мислим и да преценяваме самостоятелно?

На фона на тези дебати Катрин Рьогла* задава въпроса дали обществения характер на дигиталните медии застрашава просветеността, знанието: „Предлага ли Мрежата организирано незнание?“ (Рьогла 2017). Това е теза, която като философи, като възпитатели, като работещи в социалната система, като заинтересовани граждани, като хора с добра обща култура, трябва да вземем насериозно. Изследователи, учени и философи настояват за нова мисловна и творческа рамка като основа за преосмисляне на ценностите, правилата и стратегиите в обществото, за да може да се реагира на предизвикателствата, които поставя Интернет. Позовавайки се на Емануел Кант (Кант 1784), ние трябва да окуражаваме хората да се осмелят да мислят сами: „Имай куража да се ползваш от собствения си разум“ – мотото на Просвещението.

Дълбоките структурни промени ни изправят пред социални въпроси и въпроси, свързани с образователните политики, особено по отношение на развитието на младите хора. Пред какви предизвикателства изправят те образователната система като цяло и в частност обучението по медийна грамотност? Какви са предимствата и рисковете на дигитализацията?

Нашият все по-дигитализиран свят ни предизвиква и по отношение на етиката. В сектора на образованието знанието за дигиталната етика става все по-важно и скоро ще бъде необходимо за оцеляването ни. Какво прави дигитализацията с нас?

*Катрин Рьогла е австрийска писателка, авторка на пиеси, разкази и есета.

Дигитализацията повлиява съвместния живот на хората и обществата из основи. На въпроса обаче, как „съжителството“ във виртуалните пространства може да бъде адекватно развито, няма отговор досега. При това точно там, чрез анонимността на потребителите, както и забързаността на системата, съществува опасността да изгубим от поглед ценности и норми. Задача за всички нас, които участваме в дигитализацията, е да градим тази нова ера с достойнство.

Подрастващите, чрез общуване в социалните мрежи, често са неуверени в търсенето на идентичността си, особено когато семейството или училището не предоставят необходимата подкрепа. Защото в учебните планове компетентностите, свързани с изграждането на една демократична култура, част от които е и критичната дискусия за дигитализацията и последствията от нея за човешкото съжителство, са прекалено слабо застъпени или почти не се намират, дори и да съществуват единични примери за това.

„ЕТИКА“ е проект с базисно значение. Промотиране на качествената работа с младежи – за работещите с млади хора в цяла Европа дигиталният социален свят, в който те се движат, е част от ежедневието. Обучението в компетентност за критично осмисляне на медийната среда отдавна се е превърнало в рутинно предизвикателство.

Общественото и социалното равнище в рамките на виртуалните мрежи обаче се извършва толкова бързо, че ценностите и нормите, управляващи реалния живот, често остават на заден план. Все по-важно е хората, които работят с деца и юноши, да бъдат сенсibiliзирани за това, да се повиши тяхната чувствителност към проблема и да бъдат въоръжени с възможности за професионална реакция. В рамките на нашия проект „ЕТИКА“ задачата ни е да разработим тези етични аспекти, които са особено релевантни за ползването на социалните мрежи и така да ги подготвим, че да намерят лесно приложение в социалната работа. Така младежките работници успешно ще могат да започнат разговор за етичните теми в дигиталния свят с подрастващите и да им предложат подкрепа. Това е един от аспектите на добрата и пълноценна социална работа с младежи. „ЕТИКА“ помага на младежките работници в Европа да формират философско-етично поведение на открито общуване с младите хора, поведение, което има за цел да насърчи уменията им за рефлексия върху етичните проблеми като част от медийната им компетентност. В този процес се анализират и нагласата, ценностите и притесненията на самите младежки работници. Ролята им на пример за подражание по отношение на уменията за рефлексия и личната отговорност може да се разглежда като съществен критерий за насърчаване развитието на професионалната им компетентност. Основата на нашия проект е този метаанализ.

2. СИСТЕМАТИЧЕН ПРЕГЛЕД

2.1. ЦЕЛ

Целта е да стъпим на съществуващи научни тези и дискусии, свързани с дигиталната етика.

2.2. МЕТОД

- Всички партньори по проекта проведоха задълбочено проучване в собствената си страна;
- Събран и прегледан беше наличният материал в съответната страна;
- Партньорите проучиха събрания материал от гледна точка на актуалните потребности, както и по отношение на наличието и разпространението на съществуващи обучения;
- Резултатите бяха обобщени в табличен вид, преведени и презентирани за дискусия и оценка.

Метаанализът представлява основата за разработването на квалификационен курс за младежки работници, който от една страна е изцяло съобразен с нуждите, а от друга страна ще избегне припокриването с други обучителни програми.

Всички партньори са включени активно в оценката, превода и представянето на резултатите. За целта от март до средата на юни 2019 г. бяха проучени анализи и научни публикации по темата за дигиталната етика. Резултатите бяха събрани в предварително определена таблична форма. Всяка организация партньор обобщи данните от проучването в страната си в рамките на една страница и ги предостави на партньора, отговарящ за изготвянето на метаанализа.

2.3. ФОКУС - РАБОТНИ СЪПКИ

Разработено беше ръководство за реализирането на метаанализа. То обхваща пет основни стъпки:

1. Формулировка и определяне на релевантните от гледна точка на развитието данни,
2. Систематично проучване на литературни и на онлайн източници във всяка страна партньор: Състояние на изследователската работа и на практическото приложение. Кои са основните акценти при нуждите? Какви обучения се предлагат вече?,
3. Интерпретиране на резултатите в съответната страна, обобщение и подготовка на информацията за транснационална публикация: гарантиране на качеството, преглед, обмяна на опит и подготовка на резултатите,
4. Презентация на резултатите и превод:
Всяка партньорска организация изготви кратък преглед и презентация на резултатите на езика на съответната страна и на немски като работен език в проекта. Материалите бяха

представени по време на втората среща по проекта в Гърция през август 2019 и бяха преведени на немски и английски,

5. В заключение може да се осъществи контакт и свързване в мрежа с институциите, които вече работят по тематиката, тъй като резултатите от метаанализа представляват основа за разработването на различни продукти.

3. РЕЗЮМЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ МЕТААНАЛИЗА

В момента ставаме свидетели на една светкавична технологична промяна, поне по отношение на информацията. Хората, използващи дигитални технологии ежедневно, са свързани помежду си, имат бърз достъп до информация и създават нова форма на комуникация, изкуство и общество. Що се отнася до подрастващите, смартфонът, лаптопът, компютърът, айпадът, таблетът и т.н. са важни средства за поддържане на отношения с другите. Различни изследвания показват, че боравещите с цифровите технологии са добре запознати в техническата област и се ориентират добре онлайн, поради което се смята, че те не се нуждаят от помощ по отношение на дигиталния свят. (сравни например изследването: <https://www.soprasteria.at/de/newsroom/news/studie-jeder-vierte-digital-native-f%C3%BChlt-sich-digital-%C3%BCberfordert>)

Да се тръгне от света на подрастващите е важна част от усилията. Това изисква както развитие на критични медийни, така и на медийно-педагогически компетентности. В Австрия например има опити педагози и социални работници да бъдат задължени да включат и използват целенасочено новите медии в ежедневието, но това все още не е постигнато навсякъде. Причините са многообразни: липса на ресурси и недостатъчна медийна компетентност, критично отношение към техниката и т.н. Следователно професионализирането на социалната работа във формирането на етични компетентности в контекста на дигиталните медии е наложително. (виж <https://sozialeskapital.at/index.php/sozialeskapital/article/view/321>).

Състоянието на научноизследователската работа в Германия по темата „Дигитална етика“ е изненадващо всеобхватна. Дигиталната етика или още медийната етика тематично често са в центъра на работни ателиета и семинари, статии във вестници, телевизионни репортажи, изследвания и учебни материали.

Често при това фокусът пада върху аспекти като алгоритми, дигиталното социално общуване, критичната дискусия за фалшивите новини и етични въпроси за предприятия и в политиката.

Трябва да споменем преди всичко Института за дигитална етика (IDE) към Висшето училище за медии в Щутгарт.

Партньорите ни от България в проучването изтъкват преди всичко резултати, базирани на различни допитвания, изследвания и примери за добри практики.

В словенския Интернет портал www.safe.si, който предоставя голяма част от дигиталното обучение в Словения, по темата „Етика в Интернет“ е публикувано само следното изречение:

„*Spletna etika* (angl. *Netiquette*) (Уеб етиката (Netiquette) е сбор от правила за поведение и учтивост при комуникацията в Интернет).

В някои други словенски уебсайтове темата „етика“ едва се споменава, по-скоро в смисъл, който да се окаже от полза на съответната институция, например в уебсайта на Факултета по мениджмънт в Копер (https://ucilnice.arnes.si/pluginfile.php/471598/mod_resource/content/0/Datoteke_za_vajo/Net_etika.pdf). Там обучаващите се намират Наръчник за основните правила за дигитално поведение (Нет-Етика). Етиката играе по-голяма роля в рамките на рекламата и в този смисъл студентите биват запознати с темата (етика в маркетинга).

И в Гърция темата „дигитална етика“ вече започва да играе определена роля не само в образователния, но в журналистическия и здравния сектор. Въпреки че няма проведени анкети за дигиталната етика, се откриват усилия на изследователи и специалисти от различни области, за да може развитието в дигиталната ера, дигиталната етика и развитието на дигитално съдържание в обществените дискусии да се обсъждат активно не само от новите медии, но и от политици и граждани.

Изследвания на Гръцкия център за безопасен Интернет (Hellenic Safe Internet Center) показват, че възрастта на децата, ползващи Интернет, постоянно е спадала през последните години: „Младите потребители стават все по-млади.“ Затова децата навреме трябва да бъдат информирани относно осъзнатото използване на Интернет. (http://www.biblionet.gr/book/175527/%CE%97_%CF%86%CE%AC%CF%81%CE%BC%CE%B1_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%84%CF%8D%CE%BF%CF%85).

Различни институции предприемат действия, за да информират и разяснят на родители и деца, както практически, така и психологически, основните правила за ползване и важни въпроси, засягащи Интернет сигурността. Това се постига чрез множество специализирана литература, насочена към деца, родители и учители и предлагаща теми за обсъждане и комуникационни стратегии за безопасно използване на Интернет.

Всички резултати от проучванията в страните сочат, че дигиталната ера вече определя ежедневието ни. Конвергенцията на информационните технологии, телекомуникациите и медиите е довела до значителни промени в почти всички области на обществения живот. На практика тя засяга всички човешки дейности и е променила средата за използване на лични данни из основи. Това развитие поставя важни етични, философски, социални и политически въпроси по темата за защита на личните данни в дигиталния свят и подчертава необходимостта да се поставят и регулират етични стандарти.

Проектът „ЕТИКА“ ще даде нови възможности на много организации, институции, социални работници и педагози при боравенето с Интернет.

4. РЕЗУЛТАТИ ОТ СТРАНИТЕ, ПАРТНЬОРИ ПО ПРОЕКТА

Резултатите в метаанализа могат да бъдат обобщени както следва:

1. Анализ на проучвания на Европейската комисия, Съвета на Европа, на Европейския парламент
2. Анализ на проучвания на университети, висши педагогически училища, други специализирани висши училища (напр. разработени от специфични институти)
3. Анализ на изследователски доклади (напр. национални и международни проекти в рамките на различни консорциуми)
4. Анализ на факултетни, домашни, дипломни работи и дисертации
5. Анализ на определени неправителствени организации, на тяхната експертиза и учебни материали (напр. klicksafe, safer internet)
6. Анализ на книжни издания и списания

4.1. РЕЗУЛТАТИ ОТ ГЕРМАНИЯ

ФЕДЕРАЛНО МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ:

- **Федералното министерство на вътрешните работи, строителството и родината (BMI)** състави етична комисия по личните данни. Нейната цел бе да предложи, „рамка за развитието на политиката на личните данни, на използването на алгоритми, на изкуствения интелект и цифровите иновации. Изясняването на етичните въпроси може да ускори дигиталното развитие и да дефинира пътя, по който да се решават обществените конфликти в сферата на политиката по управление на личните данни.“ *Заключителният доклад на комисията беше публикуван през октомври 2019 г.* (https://www.bmi.bund.de/DE/themen/it-und-digitalpolitik/datenethikkommission/arbeitsergebnisse-der-dek/arbeitsergebnisse-der-dek-node.html;jsessionid=1B7A4A9C92D06182C32DF9484993B224.1_cid364).

ФЕДЕРАЛНО СДРУЖЕНИЕ „ДИГИТАЛНА ИКОНОМИКА“:

- **Федералното сдружение „Дигитална икономика“ (BVDW)** представлява интересите на повече от 600 предприятия, като напр. Фейсбук Германия, Google, Funke Digital GmbH, както и на Висшето училище за медии в Щутгарт. BVDW публикува **дискусионен документ със заглавието** „Човек, морал, машина, дигитална етика, алгоритми и изкуствен интелект“. (https://www.bvdw.org/fileadmin/bvdw/upload/dokumente/BVDW_Digitale_Ethik.pdf).
От една страна документът разглежда въпроси, които се отнасят до приложението на алгоритми, използването на изкуствен интелект и роботи, например в здравеопазването, от друга страна анализира въпроси относно автономните пътни модели, както и защитата на личните данни и свободата на словото.

- Примери:
  - Как ще реагира роботът социален асистент, когато възрастната жена не желае да вземе лекарствата си?
  - Какво решение да вземе автономният автомобил в една нерешима ситуация на пътно-транспортно произшествие?
  - Границите при свободата на словото: Колко омраза трябва да търпим?

Във втората част на дискусияния документ става въпрос за методи на действие. Предлагат се например поощряване на „образованата дискусия“ и на техническата защита на данните, но и сериозно насърчаване на внедряването на изкуствения интелект – научни изследвания и имплементиране на „етика на програмистите“.

ИНСТИТУТЪТ ЗА ДИГИТАЛНА ЕТИКА

- **Институтът за дигитална етика (IDE)** е издал „10 заповеди на дигиталната етика“: *„Десетте заповеди са насоки, които помагат да ценим достойнството на отделния човек, неговото самоопределение и свобода на действие“* (<https://www.digitale-ethik.de/>). Тези 10 заповеди предлагат една добра основа за дигиталното съжителство и се актуализират и разпространяват от IDE и присъединили се институции. Те могат да бъдат използвани за подготовката на различни материали, например:
  - могат да бъдат преведени на 7 езика и да бъдат използвани за изработката на пощенски картички, брошури и постери
  - могат да бъдат преработени така, че да са атрактивни за младежите чрез платформите „Juuuport.de, Klicksafe.de
  - може да бъде разработен „компас на дигиталната сигурност“ (Digital Safety Compass)

KLICKSAFE

- **Klicksafe** (Инициативата на ЕС за повече сигурност в мрежата) се посвещава на темите, свързани с медийната етика, обединява инициативи на училища и институции в Деня за безопасен Интернет и разработва учебни помагала. Създадени са многобройни информационни материали, предложения и практически упражнения, както и „Ценностен навигатор в дигиталния живот“. Klicksafe се концентрира върху три тематични области: защита на личното пространство, кибертормоз, респективно онлайн насилие и джендър въпроси. Учебните материали могат да бъдат свалени безплатно от сайта (<https://www.klicksafe.de/themen/medienethik/>). Освен това се организират групи във Фейсбук или в други социални мрежи, които разискват различни фасети на дигиталната етика, напр. Групата <https://www.facebook.com/Ethik.heute/> (създадена на 29.06.2019).

УЧИЛИЩА

- За часовете по етика в училищата са разработени многобройни учебни материали за всички класове.

ДРУГИ ПОЛЕЗНИ ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦИ:

- <http://www.bpb.de/lernen/digitale-bildung/medienpaedagogik/268087/digitale-ethik-reflexion-ueber-grundwerte-und-ethisches-handeln>
- <https://www.bvdw.org/themen/digitale-ethik/ethik-blog/>
- <https://buchundnetz.com/werke/digitale-ethik/>
- <https://www.vontobel.com/de-de/uber-vontobel/impact/warum-die-digitalisierung-ethik-braucht/>
- <https://digitale.ethik.jetzt/>

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

- Digitale Ethik - Ein Wertesystem für das 21. Jahrhundert, Sarah Spiekermann, 2019, Verlag Droemer
- 3TH1CS – Die Ethik der digitalen Zeit, Philipp Otto und Eike Gräf, 2017, Verlag iRights media
- Digitaler Humanismus, Julian Nida-Rümelin und Nathalie Weidenfeld, 2018, Verlag Piper

4.2 РЕЗУЛТАТИ ОТ АВСТРИЯ

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ:

- Индексът за цифрова икономика и общество DESI (The Digital Economy and Society Index) е разработен от Европейската комисия, за да може да се оценява състоянието на дигиталното общество и цифровата икономика в рамките на Европейския съюз. Австрия през 2017 и 2018 г. заема 12. място, а през 2019 г. е на 13. място. Базисните дигитални умения, както и тези на по-високо ниво, се оценяват малко над средното за Европейския съюз, но Австрия изостава значително след водещите държави. Освен това в страната се наблюдава недостиг на специалисти. Свързаността, използването на Интернет, както и интегрирането на цифровата техника се оценяват на ниво под средното за Съюза (сравни <https://www.bmdw.gv.at/DigitalisierungundEGovernment/DigitalesInZahlen/Seiten/Digital-Economy-and-Society-Index.aspx>).
- Европейската комисия полага усилия да осигури на гражданите на ЕС инструменти, които да им позволят по-добре да разбират цифровите медии, които играят все по-важна роля в обществото. Тъй наречената медийна компетентност се превръща във важен компонент

на човешките взаимоотношения. И в Австрия се предприемат стъпки за насърчаване на гражданите за компетентно движение в онлайн света, за критично отношение към него и за рефлексия върху собственото (онлайн) поведение (сравни <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=LEGISSUM:am0004>).

- През 2018 г. Европейската комисия създаде експертна група на високо равнище по въпросите на изкуствения интелект, за да разработи насоки за насърчаване развитието на надежден изкуствен интелект. „Етични насоки за надежден изкуствен интелект. Независима експертна група на високо равнище по въпросите на изкуствения интелект“ е заглавието на документа, чиято цел е: „да разработи препоръки за етични принципи и за политиката и инвестициите в подкрепа на развитието и внедряването на изкуствения интелект“ (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/draft-ethics-guidelines-trustworthy-ai>).
- „Компетенции за демократична култура. Равнопоставено съжителство в културно различни демократични общества“ е издание на Съвета на Европа от 2016 г. Документът разглежда „един модел на компетенции, които учащите се трябва да придобият, ако искат да се включат ефективно в културата на демокрацията и ако искат да живеят мирно заедно с другите в културно различни демократични общества“ (<https://www.schooleducationgateway.eu/de/pub/resources/publications/competences-for-democratic-cul.html>). Настоящият ни европейски проект ще използва тази матрица на модел на компетентности, които учениците трябва да придобият (виж Приложението, стр. 7, „20-те компетентности на модела CDC).

ФЕДЕРАЛНО МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО, НАУКАТА И ИЗСЛЕДВАНИЯТА:

- Федералното министерство на образованието, науката и изследванията приема предизвикателството да запълни празнината в образователната система и разработва, от 2018 г., основен план за дигитализация в образованието, като така преследва целта да интегрира в австрийската образователна система промените, произлизащи от дигитализацията. Този план следва да намери приложение от 2023 г. и съдържа три обширни области на действие/компетентност:
  - „Софтуерна“ педагогика, учебно съдържание
  - „Хардуерна“ инфраструктура, модерен ИТ мениджмънт, модерно управление на училищата
  - „Обучаващо“ повишаване, надграждане и разширяване на квалификацията (<https://bildung.bmbwf.gv.at>)

УНИВЕРСИТЕТЪТ В ГРАЦ:

- „Насърчаване на информационната грамотност чрез MOOCs (Massive open online courses, отворени онлайн курсове) в специфичния контекст на икономиката и на бизнес администрацията“ е заглавието на дисертацията на Драйзибелнер (2018). Авторът извежда на преден план факта, че на работещите в предприятията все повече се налага да боравят

с огромно количество информация, но информационната компетентност на студентите е слабо развита. Целта на труда е да покаже опциите за „обучение в информационна компетентност“. Дисертацията е факт под ръководството на Института по информационни науки и икономическа информатика на Университета в Грац (https://online.uni-graz.at/kfu_online/wbAbs.showThesis?pThesisNr=70231&pOrgNr=14099).

ВИСШЕ ПЕДАГОГИЧЕСКО УЧИЛИЩЕ В ЩАЙЕРМАРК:

- В днешните учебни планове медийната компетентност често се свежда просто до дигитална компетентност, която най-често се разбира като способността да се борави с дигитални инструменти. На този подход обаче му липсва както критичната оценка като предпоставка за използването на медиите, така и съзнанието за отговорността и уменията да се разпознават възможностите, но и рисковете по отношение на Интернет.
- Практическото приложение в ежедневието на обучаващите се рядко е факт. Студентите, подготвяни за бъдещи учители например изучават кои аспекти от медийно-педагогическа гледна точка могат да бъдат включени при подготовката на учебните часове, обаче липсват подходящи курсове за подобряване на обучението във връзка с дигитализацията. Тоест липсва възможност да придобият умения за анализиране и разбиране на правила, стратегии и образци на поведение в рамките на дигиталния свят, за да могат уверено и отговорно да посрещнат предизвикателствата на Интернет (сравни <https://www.phst.at/hochschule-archiv/schwerpunkte/medienpaedagogik-und-digitale-kompetenz/>).

СПЕЦИАЛИЗИРАНО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ JOANNEUM В ГРАЦ:

- „Медийна компетентност и дигитална грамотност“ е новият курс за придобиване на магистърска степен в Специализираното висше училище Joanneum в Грац. Целта му е да развие у студентите необходимите компетентности във връзка с цифровизацията: „професионална комуникация в мрежа, целенасочена оценка и организиране на информация в уеб пространството и знания за цифровото общество“ (<https://www.fh-joanneum.at/medienkompetenz-und-digital-literacy/postgraduate/>).

ДИГИТАЛНА КНИГА:

- Нова дигитална книга със заглавие „Учебник за учене и обучение с помощта на технологии. L3T.“, издадена от Мартин Ебнер и Сандра Шьон. Представява сборник учебни текстове по многообразни теми. Включва различни аспекти на ученето и на обучението с помощта на технологии. Книгата може да се разглежда като въведение в тематичната област. Започвайки от черната дъска с тебешира, минавайки през бялата интерактивна дъска, стигайки до интерактивния графичен монитор Pen Display и до iPad-a, се прави исторически преглед, представят се техническите характеристики, анализират се, посочват се допълнителни източници на информация. Разясняват се новите тенденции в развитието, като например MOOCs (отворени онлайн курсове), (микро)блогинг или мобилно учене. В допълнение към учебните текстове са предложени упражнения и примери за добри практики. Приложимостта им е тествана в различни формати и с

помощта на различни устройства. Резултатът показва, че е необходима още доста научноизследователска работа. (сравни <https://l3t.eu/homepage/das-buch/ebook-2013>).

ИЗСЛЕДВАНИЯ:

- Изследването „PC - Ge-äh-n - Етика или електронно обучение по етични въпроси“ показва, че в Австрия, както и в много други страни в ЕС, е налице голям интерес към електронното обучение (e-learning). Изследва се въпросът, дали учениците могат да усвояват нови знания посредством e-learning. Особено интересен аспект представя втората хипотеза на изследването, която поставя въпроса, дали чрез електронното обучение може да се развива и етична компетентност. Но изследването не успява да потвърди тази теза, тъй като по-малко от 50% от учениците са отговорили коректно от етична гледна точка на съответните въпроси. Не е постигнато развитие на етичната компетентност, тъй като над етичните проблеми следва да се работи в рамките на дискусии, да се разисква по тях (сравни https://www.imst.ac.at/imst-wiki/images/6/60/304_Langfassung_Lickl.pdf).
- Различни изследвания показват, че боравещите с цифровите технологии (Digital Natives) са добре запознати в техническата област и се ориентират добре онлайн, поради което се смята, че те не се нуждаят от помощ по отношение на дигиталния свят (сравни например с изследването: <https://www.soprasteria.at/de/newsroom/news/studie-jeder-vierte-digital-native-f%C3%BChlt-sich-digital-%C3%BCberfordert>).

МОБИЛНО ПРИЛОЖЕНИЕ:

- Приложението VanHate (2018) е бесплатно и налично във всички платформи за цифрова дистрибуция на мобилни приложения. Центърът за антидискриминация в Щайермарк се е посветил на мисията да предприеме „офанзива срещу омразата“ и разработва мобилното приложение. С негова помощ потребителите имат възможност директно през мобилното си устройство да докладват за евентуален хейт пост. Освен това на сайта може да бъде намерена важна информация по темите за омразата и дискриминацията: Как мога да докладвам хейт пост? Как се осъществява проверката на докладвания пост? Какви форми на дискриминация съществуват? (<https://www.banhate.com/>)

СДРУЖЕНИЯ:

- Сдружението „turn – Сдружение за превенция на насилието и екстремизма“ е организация, създадена, за да реализира „проекти в рамките на инициативата Online-Streetwork“. „Jamal al-Khatib – Моят път“ представлява пакет педагогически материали за работа по теми, свързани с феномена на екстремизма и радикализацията. Състои се от три части: 1. Основна информация по темите. 2. Видео материали заедно с описание на съдържанието и въпроси за дискусия, 3. Работни листове към отделните теми. Всички филми могат да бъдат гледани в Youtube канала „Jamal al-Khatib“ (<https://www.turnprevention.com/>).

ПОЛЕЗНИ ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦИ:

- Saferinternet.at представлява австрийска инициатива, която оказва подкрепа на ползвателите на Интернет (деца, младежи, родители и обучаващи) за безопасно, компетентно и отговорно използване на дигиталния свят. Примери за добри практики, курсове, различна информация, брошури, насоки и практически указания и разяснителни видео материали (https://www.youtube.com/results?search_query=barbara+Buchegger) могат да бъдат намерени на уеб сайта (<https://www.saferinternet.at/>).
- „Austria Forum“ е дигитален информационен портал. Активен е от септември 2007 г., съдържа обширна информация по различни теми (сред които и учебни материали по информатика). Достъпни са и голям брой дигитализирани книги (уеб книги) (<http://austriaforum.org/af/Unterrichtsmaterialien/Informatik>).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въпреки усилията за справяне с това предизвикателство, за Австрия ще е полезно да разшири стратегиите в използването на медиите. Необходима е една солидна рамка, както и подпомагане в сферата на социалната работа и педагогиката в медийния свят, като преди всичко се фокусират върху етичните компоненти на проблемите.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

- Appel, Markus; Schreiner, Constanze (2014) Digitale Demenz? Mythen und wissenschaftliche Befundlage zur Auswirkung von Internetnutzung.
- Carr, N. (2008). Is Google Making Us Stupid? Yearbook of the National Society for the Study of Education
- Cole, Tim; Urchs, Ossi (2013): Digitale Aufklärung. Warum uns das Internet klüger macht. Hanser. München.
- Brodnig, Ingrid (2018). Tipps gegen Manipulation und Mobbing: Lügen im Netz. Wie Fake News, Hass, Populisten und unkontrollierte Technik uns manipulieren.
- Brodnig, Ingrid (2014): Der unsichtbare Mensch: wie die Anonymität im Internet unsere Gesellschaft
- Brodnig, Ingrid (2017): Lügen im Netz. Wie Fake News, Populisten und unkontrollierte Technik uns manipulieren
- Gutounig, Robert (2015): Wissen in digitalen Netzwerken. Potenziale Neuer Medien für Wissenprozesse. Springer VS
- Pariser Eli (2011). The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You. Penguin Press HC. London.
- Röggl, K. (2017). Von wegen aufgeklärt und digital? MedienJournal, <https://ejournals.facultas.at/index.php/medienjournal/article/view/345>
- Saferinternet (2019): Das Internet sicher nützen!

- Spiekermann, Sarah (2019):Digitale Ethik.Ein Wertesystem für das 21. Jahrhundert. Droemer: München
- Schirmacher, Frank (2009). Payback. Warum wir im Informationszeitalter gezwungen sind zu tun, was wir nicht tun wollen, und wie wir die Kontrolle über unser Denken zurückgewinnen.

4.3. РЕЗУЛТАТИ ОТ БЪЛГАРИЯ

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ:

- България се нарежда на 28-то място от 28-те държави членки според Индекса на Европейската комисия на навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) за 2019 г. Делът на хората с поне основни умения в областта на цифровите технологии възлиза на около 29 % от българското население, докато средно за ЕС този дял е 57 %. Едва 11 % от хората притежават умения над основните, което представлява по-малко от една трета от средната стойност за ЕС.
- България има национална програма — „Цифрова България 2025“, обвързана с програмирането на структурните фондове на ЕС, в която се очертават някои мерки за подобряване на свързаността, обществените услуги и внедряването на цифровите технологии от частния сектор. Това обаче не е всеобхватна стратегия, която да подкрепя цифровата трансформация в България.
- През 2017 г. беше разработена Концепция за цифрова трансформация на българската индустрия (стратегията Индустрия 4.0), но тя все още е на етапа на проект.

ДЪРЖАВНИ ИНСТИТУЦИИ:

- С подкрепата на Държавна агенция „Електронно управление“ се реализира първото специализирано обучение в основните и средни училища в България по темата „Кибер хигиена“ (<https://cyberneat.e-gov.bg/>).

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ/

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЕТО КЪМ БАН:

- В изследването на ситуацията в България, българския партньор се позовава на някои разработки на учени от Софийския университет и Института за изследване на общества и знанието към БАН, свързани с „Влиянието на етическите въпроси върху информационните технологии“ и негативните последици за човека от масовизирането на съвременните технологии. Например: реално съществуващата заплаха от „тъмната страна“ на социалните мрежи и интернет, водещи до пристрастяване и зависимост, а от тук – не рядко – до психични проблеми. Виртуалното пространство разрушава изконни ценности и морални стойности, като променя начина на мислене на младите хора, правейки ги изключително податливи на манипулативни влияния.

- Людмила Иванчева, Института за изследване на обществата и знанието към БАН, „Етика в комуникирането на научно-технологичните постижения към обществеността: някои характерни съвременни аспекти“. Документът се занимава с етичните въпроси в областта на пренасянето на научните и технологичните резултати към обществеността. Очертава се необходимостта от повишаване на обществената осведоменост за научните изследвания и подобряване на общественото разбиране на науката и технологиите и се подчертава отговорността на научните комуникатори. Изводът е, че етичните проблеми в комуникацията на науката и технологиите с обществеността трябва да бъдат институционализирани чрез създаване на съответните кодекси и създаване на комитети по етика.

ЕВРОПЕЙСКИ ПРОЕКТИ:

- Проучването посочва различни източници на утвърдили се практики - например успешни проекти като *eTwinning* и важната роля, която той изиграва не само за развитието на дигиталните умения на младите хора, но и за насърчаването на основните ценности и гражданство в клас. Младите участници в тези проекти действително развиват чувство за отговорност както за собствените си действия в дигиталния свят, така и за безопасността на другите. Те започват да разбират как в дигиталния свят съобщенията могат да бъдат манипулирани, информацията - представяна по лъжлив начин, а тяхната идентичност и идентичността на другите - показана по начини, по които не биха искали.
- Националният център за безопасен интернет в България има интересни и полезни разработки за родители и педагози: например Наръчника за родители „*Как да не изгубим детето си във виртуалния свят*“, Ръководството „*От дигитална компетентност към дигитално гражданство*“, Наръчника за учители на връстници на възраст от 14 до 18 години, разработен по проект „*Отговорно ползване на интернет и трафик на хора*“ и др.
- Резултати от Национално представително изследване на поведението на децата онлайн показват, че децата използват интернет все по-рано, по-често и по-мобилно; Завишеното използване увеличава рисковете; Повече време онлайн не прави децата по-дигитално/медийно грамотни; Ролята на родителите, училището и институциите са много важни.
- Проектът „Restart - Дигитални обучителни инструменти за насърчаване на Индустриална революция 4.0 в ЕС“ (www.restart-project.eu) показва в проучването си цифровия прогрес и нуждата от обучение, което да допринесе за подобряване на дигиталната компетентност.

ЧАСТНИ ПРЕДПРИЯТИЯ:

- Редица заинтересовани страни участват в различни дейности за развитие на цифрови умения — например частни предприятия предлагат безплатно обучение по писане на код за ученици или онлайн курсове по кибер хигиена за ученици от 7 до 18-годишна възраст, разработени съвместно с Държавната агенция за електронно управление.

- България също така е доста под средното равнище във внедряването на цифровите технологии. Предприятията все още не се възползват в пълна степен от възможностите, предоставяни от търговията онлайн: 6 % от МСП продават онлайн (в сравнение със 17 % средно за ЕС), 3 % от всички МСП реализират трансгранични продажби и само 2 % от оборота им е от търговия онлайн.

ФОНДАЦИИ:

- Фондация „Дигитални деца“ предлага електронни учебници за родители и обучителна програма / модули за деца на възраст 7-12 години.
- Друг добър пример е програмата Cyberscout, при която деца обучават други деца на безопасност онлайн и на интернет грамотност.
- Фондация „Заедно в час“ е инициатива от учителите за учителите и се посвещава на въпроса *Как да развиваме уменията на 21. век в час?* (www.zaednovchas.bg)
- Доклад на УНИЦЕФ за поведението на децата в дигиталния свят. Представя шест мерки от първостепенно значение с цел да бъде използвана силата на цифровизацията, (качествени онлайн ресурси, предпазване от вредите от живота онлайн, лична сфера, дигитална компетентност, децата и цифровата политика)
(<https://www.unicef.org/bulgaria/sites/unicef.org.bulgaria/files/2018-05/State-of-the-world%27s-children-2017-Summary-BUL-4.PDF>)

СДРУЖЕНИЯ:

- Сдружение „Дигитална национална коалиция“ в България продължава да организира дейности за развиване на цифрови умения сред различни слоеве от населението.

УЧИЛИЩА:

- През учебната 2018/2019 за първи път в училищата са предвидени часове по медийна грамотност за изграждане на дигитално медийната компетентност, която съдържа пет ключови умения, чрез които могат да се градят съответните междупредметни връзки и да се видят различните аспекти. Това са информационна грамотност, комуникации и сътрудничество, създаване на дигитално съдържание, безопасност и решаване на проблеми. Тези ключови умения са заложили в отделните учебни програми в предмета „Компютърно моделиране“ в 3 и 4 клас и в часовете по „Информационни технологии“ в 5 и 10 клас. В същото време те трябва да бъдат интегрирани във всеки един предмет тогава, когато задачата е свързана с ползване на информационни ресурси.

ПОЛЕЗНИ ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦИ:

- <http://digitalkidz.eu>
- <https://www.safenet.bg>

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въпреки полаганите усилия за справяне с ниското ниво на цифрови умения, за България ще бъде полезно да има всеобхватна стратегия за умения в областта на цифровите технологии, за да се занимае с проблема както чрез образователната система, така и чрез повишаването на квалификацията на работната сила.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

- Божидар Ивков – „Невроетиката и невросоциологията – бариера пред негативните последици за човека от масовизирането на съвременните технологии“, Институт за изследване на обществата и знанието към БАН, София
- Людмила Иванчева, Институт за изследване на обществата и знанието към БАН, София, Етически изследвания (ISSN 2534-8434), бр. 3, кн. 2/2018
- Santi Scimeca, Dorothy Cassells, Ann Gileran, Klear Morvan - European Schoolnet (EUN Partnership AISBL), 2016, „Дигиталните граждани възпитават“, www.europeanschoolnet.org
- Фондация Digitalkidz, 2015-2017, Безплатни електронни книги и наръчници за родители на дигиталните деца, <http://digitalkidz.eu/club>
- Национален център за безопасен интернет, брошура: „Грамотни деца в дигиталната ера: Компас за родители“, <https://www.safenet.bg/images/sampled/ata/files/Broshura-roditeli.pdf>
- Национален център за безопасен интернет и Майкрософт България, Наръчник за родители на деца в предучилищна възраст и начален курс на образование, https://www.safenet.bg/images/sampled/ata/files/Microsoft-Narychnik-za-roditeli_print.pdf
- Национален център за безопасен интернет Фондация „Приложни изследвания и комуникации“, "Рисково поведение в Интернет и трафик на хора", 2015, <https://www.safenet.bg/images/sampled/ata/files/Handbook-peers.pdf>
- Фондация „Приложни изследвания и комуникации“ и Факултетът за начална и предучилищна педагогика на СУ "Климент Охридски", София, Методическо ръководство: "От дигитална компетентност към дигитално гражданство ", https://www.safenet.bg/images/sampled/ata/files/Naruchnik_3.pdf
- Марко Хайдиняк от Фондация „Приложни изследвания и комуникации“, Асоциация "Родители", по поръчка на Националния център за безопасен интернет, „Малките деца и дигиталните технологии“, доклад , https://www.safenet.bg/images/sampled/ata/files/0-8_Bulgaria_National_report_1year_later_BG.pdf
- Фондация „Заедно в час“, Ръководство от учители за учители в рамките на програмата „Заедно в час“, изготвено по проект "Функционална грамотност за 21. век", www.zaednovchas.bg
- Държавна агенция "Електронно управление", Ръководство за родители, Национална информационно-образователна кампания по кибер хигиена, <https://cyberneat.e-gov.bg/>

4.4. РЕЗУЛТАТИ ОТ СЛОВЕНИЯ

МИНИСТЕРСТВА:

- Националният център за интервенция при инциденти в Мрежата заедно с Министерството на висшето образование, науката и технологиите издаде Ръководството **SI-CERT**, което насочва вниманието към и разкрива последствията, които могат да възникнат при ненадеждното използване на онлайн медиите. В него се разясняват онлайн престъпления (лотарии, кражба на идентичност и измами в социални медии). Съдържа предложения какво да се предприеме при проблеми с онлайн измами. Ръководството предлага и информация за централни офиси за консултация, където заинтересованите могат да намерят подкрепа (<https://www.varninainternetu.si/wp-content/uploads/2017/07/Varni-hitriVodnik-splet-kakovostna.pdf>).

УНИВЕРСИТЕТИ:

- В немалко факултети на *Университета в Марибор* студенти имат научни работи по теми, свързани с Интернет и онлайн безопасността: Във *Факултета по природни науки и математика* в дипломната работа на Даниел Корпар (с ментор: проф. д-р. Иван Герлич) се разглеждат актуални проблеми по отношение на „безопасното сърфиране в Интернет“ и се представят мерки за сигурно противодействие на опасностите. Родители и учители могат да намерят възможни подходи за действие ([COBISS ID: 17867528](https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=15190&lang=slv) [splet: https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=15190&lang=slv](https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=15190&lang=slv)). Разработка по темата за кибер тормоза сред младите хора и за престъпността в Интернет има *Факултетът по науки за безопасността* с автори Рок Рус и Игор Берник (https://www.fvv.um.si/DV2012/zbornik/splosna_sekcija/Rus_Bernik.pdf).
- Проектът „Център за безопасен Интернет“ ("Safer Internet Center") се реализира от *Факултета по социални науки* на *Университета в Любляна*, от Института Arnes, от Младежкото сдружение на Словения и MISSS (Младежки информационен център на Словения). Финансовата подкрепа е от Изпълнителната агенция за иновации и мрежи INEA на Европейската комисия (чрез инструмента Connecting Europe Facility) и от Министерството на образованието. Уеб порталът е изработил постер с десет правила, които подпомагат младежите за безопасно сърфиране в Интернет (<https://safe.si/gradiva/gradiva-za-ucitelje/plakat-za-sole-10-zlatih-pravil-za-varno-rabo-interneta>).
- Други изследвания на Университета в Любляна, *например* на Центъра по методика и информатика (автори: Vojana Lobe, Sandra Muha) анализират действията на деца в Интернет, като обръщат внимание и на положителните ефекти от ползването на Интернет от децата (https://safe.si/sites/default/files/mladinanetu_porocilo_0_0.pdf). В икономическия факултет на Университета Rok Vojanec, Borka Jerman-Blažič и Metka Tekavčič се фокусират върху техниките за безопасност в Интернет и правят анализ в тази връзка на мениджмънт система за онлайн безопасност (<http://maks2.ef.unilj.si/zaloznistvoslike/440/Everzija-Monografija-Bojanc%20in%20soav-Info>).

- [rmacijska%20varnost%20v%20podjetniskem%20okolju_feb2015.pdf](#)). Urška Boldin разяснява в свое проучване въпроси, свързани с личната сфера на потребителите на Фейсбук, етиката в Интернет, с темата за защита на личните данни и дефинира социалните мрежи. (Фокус върху етичните аспекти във Фейсбук) (http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/boldin3666.pdf).
- Автори от Факултета по социални науки – Центъра за методика и информатика и от Центъра за социалнонаучна информатика са събрали в брошура препоръки за подходяща за деца Интернет среда, както и информация за безопасно сърфиране в Интернет (автори: Tanja Šterk, Ajda Jerman Kuželički, Alenka Žavbi, (https://safe.si/sites/default/files/1249562823safe_brosura_elektronska_final_09_0.pdf); (автори: Tanja Šterk, Ajda Petek, (https://safe.si/sites/default/files/safe_si_brosura_starsi_ponatis_feb_2016_e_verzija.pdf).
  - Центърът за методика и информатика към Факултета по социални науки, е публикувал в рамките на проекта *SAFE-SI* Наръчник, предназначен за деца и младежи, които изучават основните елементи на Интернет и устройството на компютъра. Помагалото съдържа теоретични и практически разяснения на действия, с които младите хора се сблъскват онлайн. Под формата на различни игрови елементи и диалози те добиват представа по тези теми. На теория, но и с много конкретни примери, биват запознати и родителите с това, което децата им могат да правят онлайн (https://safe.si/sites/default/files/1202730056knjiga-za_otroke.pdf), (https://safe.si/sites/default/files/1202730095za_starse.pdf).
  - Университетът *Univerza na Primorskem* в Копер, Факултетът по мениджмънт, е подготвил Наръчник за студенти, както и сборник, включващ темите „Правила за поведение в Интернет“ и „Власт в Интернет“. Издал е и „Етичен кодекс на рекламата в Словения“ (https://ucilnice.arnes.si/pluginfile.php/471598/mod_resource/content/0/Datoteke_za_vajo/Net_etika.pdf); (<http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/pdf/978-961-266-036-9.pdf>).
  - Дипломната работа на Юрош Ждешар „Етиката и Интернет: реклама в Интернет“ към Университета в Любляна – Факултета за икономически науки, описва етически теории и етически решения. Интернет като маркетинг средство и етичните проблеми на маркетинга в Интернет биват анализирани отблизо. Авторът предлага и решения за предприятията (етичен кодекс, държавна закрила на потребителите на Интернет (http://www.cek.ef.uni-lj.si/vps_diplome/koren31.pdf). Друга дипломна работа на Юршка Болдин със заглавие „*Odnos študentov do zasebnosti na spletni skupnosti Facebook*“ е посветена на анализ на личната сфера на потребителите на Фейсбук. Дават се дефиниции на етиката в Интернет (Фейсбук), на защитата на лични данни и на социалните мрежи (http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/boldin3666.pdf).

ИНСТИТУТИ:

- Институтът за мир е институт за съвременни социални и политически анализи и се занимава задълбочено с темите за защита на личните данни и на правото на лична

неприкосновеност в Интернет (http://www2.mirovni-institut.si/slo_html/publikacije/pdf/MI_politike_zasebnost_na_internetu.pdf).

- Институтът за информационни науки (IZUM) описва в своя статия различни възможности за реакция, ако потребителят получи нежелани имейли или спам. Вземайки предвид различни аспекти на етиката, се прави оценка, дали става въпрос за етично или неетично електронно съобщение, което все пак остава в границите на етиката или напротив, излиза извън тях (автор: Давор Брачко, <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-8PUC194T/?query=%27keywords%3Dobvezni+izvod+spletnih+publikacij%27&pageSize=25&flection=IZUM+-+In%C5%A1titut+informacijskih+znanosti>).

ОБЩИНИ:

- Община Celje, заедно с Комисията за младежта в Celje, отпечата издание, което се обръща към младите хора, използващи социалните мрежи. В него ги предупреждава за опасностите, на които могат да бъдат изложени. Авторите (Алмедин Имамович, Рок Пилих, Юрош Полимак, под ръководството на Романа Подбрегар) разглеждат и анализират най-популярните социални мрежи, предпочитани от младежите (безопасно използване, опасности, рискове, малтретиране на деца и младежи в Интернет, национална и европейска правна рамка) (<https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4201604058.pdf>).

КОМИСИЯ ПО ИНФОРМАЦИЯТА:

- Експерти информират гражданите по отношение на техните лични данни, които те съзнателно или несъзнателно са предоставили в определени бази данни. С развитието на технологиите и в частност на информационно-комуникационните технологии потребителите непрекъснато комуникират със своите интелигентни устройства, при което техните данни биват транспортирани до определени архиви (право на неприкосновеност на личната сфера). Задачата на експертите от Комисията по информация е да запознават потребителите на Интернет с юридическата рамка (право на Европейския съюз) (<https://www.ip-rs.si/varstvo-osebnih-podatkov/pravice-posameznika/>), (https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/Ocene_ucinkov/Smernice_o_ocenah_ucinka_DPIA_julij2018.pdf), (https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/smernice/Informirani_potrosnik.pdf).

ДРУЖЕСТВО НА ИНФОРМАТИЦИТЕ:

- Словенското дружество на информатиците издаде етично ръководство с правила за поведение (Етичен кодекс), което е предназначено изключително за специалисти по информатика и акцентира върху следните аспекти: спортсменска конкуренция, доверие между потребители и доставчици на услуги, екологична и социална устойчивост в информационните технологии, избягване на ненужната и неконтролируема комплексност (https://www.drustvo-informatika.si/fileadmin/dokumenti/eticni_kodeks.pdf).

ПРЕСА:

- Доколко е важно да защитиш собствената си идентичност онлайн? Юре Форстнерич насочва вниманието в статията си (в онлайн изданието „Varnost na spletu“) към това, че онлайн потребителите следва да внимават с кого контактуват. Операторите имат възможност да разпознават и да посочват идентичността (<https://www.varnostnaspletu.si/varnost-za-spletne-ponudnike/kako-pomembno-je-zagotavljanje-lastne-identitete-na-spletu/>).

ПОЛЕЗНИ ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦИ:

- *Safe.si* е офис за консултация и информация, финансиран от *Европейския съюз, Министерството на публичната администрация* и от още няколко организации, с акцент върху етикета и етиката онлайн, но в обхвата му влизат и общи теми (напр. „Дръж се така, както искаш другите да се отнасят с теб“ или „Не се крий зад анонимността“). Правилата за добро и етично поведение важат и онлайн. За това, какво е разрешено, какво би трябвало да се избягва, може да се прочете в статия в *safe.si* (<https://safe.si/nasveti/obnasanje-na-spletu/spletni-in-mobilni-bonton>). *Safe.si* работи за обучението и информирането на децата и младежите, за да бъдат компетентни и в безопасност, когато са онлайн и когато ползват социалните медии. Смята се за единствен в Словения по отношение консултирането на деца, младежи, родители и учители, които имат нужда от подкрепа по тези теми. Специално по темата за етиката все още не се открива много достъпна информация.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

В Словения съществуват многобройни теоретични разработки по отношение на общата безопасност в Интернет. Издадена е специализирана литература, има научни анализи, посветени на темата, които са свободно достъпни и онлайн. Като цяло се създава впечатлението, че човек доста добре може да се информира по въпросите, свързани с безопасното използване на Интернет, ако потърси целенасочено литература. Обаче по темите „Етика“ или „Етично поведение в Интернет“ почти нищо не може да се открие на словенски език.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

- Pontificio consiglio delle comunicazioni sociali, LA CHIESA E INTERNET; ETICA IN INTERNET, Citta del Vaticano 2002. Prevod: Božo Rustja in Mojca Šimenc. Redakcija: Rafko Valenčič, Lektorica: Vida Frelih. Oprema: Lucijan Bratuš Titel, издание на Ватикана, преведено на словенски (ЦЪРКВАТА и Интернет; Етика в Интернет)
- Съвет за социална информация; превод на словенски: Božo Rustja in Mojca Šimenc.

4.5. РЕЗУЛТАТИ ОТ ГЪРЦИЯ

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ:

- Изправени пред все по-много предизвикателства в дигиталната среда, следва да оценим положително факта, че държавата прилага в гръцкото законодателство и в Гърция са

действащи Конвенцията на Съвета на Европа за престъпленията в кибер пространството и Допълнителният протокол (Закон 4411/2016) за криминализиране на расистки и ксенофобски действия, извършени с помощта на компютърни системи (кибер престъпност, порнография при малолетни, защита на личните данни, нахърняване на неприкосновеността на личния живот и др.) (<https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-4411-2016/symvasi-tis-voydapestis-gia-egklima-ston-kyvernohoro-0>).

- В гръцката научно-изследователска общност се дискутират редица въпроси, свързани преди всичко с отговорността. Темите за етиката, както и за свободния достъп до резултатите от европейската програма за наука и иновации „Хоризонт 2020“, са в центъра на тези дискусии. Информационното събитие "Въпроси на етиката и свободния достъп в рамките на „Хоризонт 2020“: Задължения на изследователите в новите програми " (2015) се фокусира върху възможностите за финансиране на информационна платформа по тези теми за гръцките програми "Наука в обществото" и "Заедно в Хоризонт 2020" (<http://archive.ekt.gr/news/events/ekt/2015-11-27/eisig.html>).

АКАДЕМИИ:

- Част от положителните инициативи са и поредицата *отворени (безплатни) академични курсове*, организирани от висшите училища в страната – университети и специализирани ВУЗ-ове. Чрез тях студентите и други заинтересовани групи получават възможност да се докоснат до актуални етични, социални и политически въпроси, които са следствие на използването на информационните системи в ежедневието и връзката им с новите технологии. Така те се запознават с концепции и принципи, свързани с вземането на етични решения, и които показват връзката „нови технологии – защита на личната неприкосновеност и на авторските права“ (<http://www.opencourses.gr/opencourse.xhtml?id=14975&ln=el>).
- *Open Digital Lessons* е безплатна учебна среда, която дава своя принос в подобряването и развитието на процеса и на новите методи на обучение чрез интегриране и използване на модерните информационни и комуникационни технологии (<https://openclass.teiwm.gr/modules/document/file>) (автор: Димостенис Паскалидис).
- Отделът за комуникация и медии на Университета в Атина организира международна конференция на тема "Дигиталните предизвикателства: Медии и демокрация", в рамките на която учени, политици и журналисти изразиха своята позиция по множество въпроси, например: *До каква степен развитието на новите технологии може да повлияе на публичността и на функционирането на демократичната политика? или Какъв е приносът им – в случай ч има такова влияние, в промяната на политическото поведение на гражданите?* (http://www.dardanosnet.gr/book_details.php?id=1070)

ИНСТИТУТЪТ I.A.K.E.

- Институтът по хуманизъм и социални науки (I.A.K.E.) извършва качествени проучвания по утечни и морални въпроси във връзка с използването на информационни и комуникационни технологии в образованието (етика/етика и морал/обучение на начални

педагози/ИКТ/използване на компютрите/информатика/Интернет/процес на учене). Сравни Армада, К. (2015). Етични размисли при интегрирането на ИКТ в образованието (http://iake.weebly.com/uploads/1/5/0/4/15045854/%CE%A0%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%95%CE%92%CE%A4%CF%8C%CE%BC%CE%BF%CF%82_2015.pdf).

КОНФЕРЕНЦИИ:

- Актуалните конференции в Гърция разглеждат въпроса, дали например публичната дискусия и журналистиката са надеждни и дали икономическият модел на медиите трябва да се промени. Анализът на дилемите е в непосредствена връзка с въпроси, свързани със социалното развитие и социалната кохезия. В центъра на дискусията са от една страна начинът на функциониране на демокрацията в рамките на дигиталната среда, а от друга – свободата на изразяване на всички граждани в един „офлайн“ свят с равнопоставен достъп до информация и тяхното въздействие. През септември 2018 в Солун се проведе международна конференция, организирана от Института за модерни медии (Advanced Media Institute), Колежа за следдипломна квалификация "Комуникация и нова журналистика" към Университета за задочно обучение в Кипър (APKY), Лабораторията за приложна изследователска работа (Laboratoire d'Etudes et de Recherches Appliquées en Sciences), Университета Тулуза III – Пол Сабатие и от Тевералния секретариат за информация и комуникация на Република Гърция, под наслов „Медии, град, пазар – журналистика & комуникация в дигиталната епоха“. Изследователи, журналисти и студенти дебатираха заедно за взаимодействието между политика, журналистика и комуникация (медии) и общественост във връзка с напредъка в дигиталната журналистика, дигиталната етика и съставянето на дигитално съдържание (https://amiretreat2018.advancedmediainstitute.com/cfp_gr/https://amiretreat2018.advancedmediainstitute.com/wp-content/uploads/2018/09/AMIRetreat2018_Book-of-Abstracts_Final_04-09-2018.pdf).
- В рамките на 3. Национална конференция с международно участие "Комуникационните технологии и предаването на информация в образованието" на Родос през 2002 Ц. Савранидис, А. Палеологу, С. Балцис разглеждат етични въпроси във връзка с използването на информационните и комуникационни технологии (етика/морална етика/престъпване на границите/използване на компютъра/Интернет/ИКТ), (сравни Ц. Савранидис, А. Палеологу, С. Балцис (2002). Етични и морални въпроси, свързани с използването на информационни и комуникационни технологии в образованието).
- От решаващо значение се оценява и приносът на представителите от сферата на здравето дело, които дават гласност на проблема и поставят въпроси във връзка с приложението на новите технологии в системата на здравеопазването, по-специално медицински, правни и етични въпроси, които произлизат от използването на медицински терапевтични технологии за предоставяне на здравни услуги. През ноември 2019 в Солун е планирано провеждането на международна конференция на тема "Нови технологии в здравеопазването: Медицински, правни и етични въпроси", която несъмнено ще доведе до важни резултати и заключения в този сектор. Специално внимание ще се обърне на: Изкуствения интелект и приложението му

в защитата на потребителите; Нови медицински терапевтични технологии и социални медии като ценен инструмент или препятствие за предоставянето на здравни услуги

(<http://medlawlab.web.auth.gr/synedrioneestexnologiesstinygeia/>).

СПЕЦИАЛИЗИРАНА ЛИТЕРАТУРА:

- „Етика и средства за масово осведомяване. Журналистическа етика“, издадена от Елза Делиджани, представя проблематичната криза на достоверността на масмедииите и как точно се усеща тя в частност в европейския контекст (<https://isideris.gr/product/ithiki-ton-mme-dimosiografiki-deontologia/>), (<http://www.nbonline.gr/journals/8/volumes/44/issues/263/lemmas/435578>).
- Въвеждането на „дигиталната класна стая“ ("Digital Classrooms") поставя много въпроси по отношение на потенциала за педагогически ефективно използване на учебен софтуер и информационните и комуникационни технологии (ИКТ) в процесите на преподаване и учене. Един от основните проблеми на глобалната образователна общност е педагогическото използване на този компютърен инструментариум. Технологията, с която модерният човек се учи да борави в рамките на своето формално образование, се основава на здрава система от ценности, в която освен "образователните блага" на нашата образователна система израз намира и нашето знание. Процес, който трябва да бъде критично обследван. Етичните процеси са резултат от налични структури и мисловни процеси и водят до методи на действие. Дължи се на това, че образователната общност на първо място е загрижена за това как информационните и комуникационни технологии (ИКТ) да бъдат свързани на базата на педагогическите принципи ефективно и функционално с образователния процес, вместо да бъдат въведени „със сила“ или неефективно в класните стаи. Въвеждането на часовете по ИКТ в контекста на "етиката" предоставя възможност на образователната практика да интегрира ученето, като предоставя възможности за обогатяване на учебния процес в дигиталната класна стая, като интегрира иновативни дейности, съчетани с ключови елементи от креативността и комуникацията и като разяснява значението на "етичното използване" на технологиите за нуждите на хората. Автор: Христос Куцумбас, Ангелос Е. Джанулас, Стелиос Меркурис. За етика на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) в образованието (<https://www.ekped.gr/praktika10/web/148.pdf>).
- "Прототипи в медиите – Има смисъл?": (<https://www.protagon.gr/epikairota/politismos/protypa-sta-mme-exoun-noima-vasilis-vasilopoulos-taksideftis-40851000000>) от Василопулус, Б. (2015). „Стандарти за качество на медиите. Има ли смисъл?“ изследва качествена журналистика в Гърция в периода непосредствено след възстановяването на ERT (обществения радио- и телевизионен канал в Гърция).
- Важни етични проблеми във връзка с темите за личната неприкосновеност и защитата на личните данни в дигиталния свят се анализират в сборник, издаден от Грицалис, Ст., Ламбинудакис, К., Кацикас, С., Митру, Л., със заглавие „Защита на личното пространство и на информационните и комуникационни технологии. Правни и

технически въпроси“ Атина: Papasotiriou (2010) (сравни <http://www.biblionet.gr/book/160902>).

- Панагопулос, Еп., представя идеите на Юрген Хабермас за комуникацията и по-специално за диалога в научния си труд за Факултета по хуманитарни и социални науки в Патра със заглавие *"Концепция за етиката в комуникацията по Юрген Хабермас"* (Патра 2016). За интелектуалеца етиката на дискусиата е важен подход. Използвайки го, човек разбира своята динамика и същевременно как се свързва с ежедневието и други области от човешния живот. Хабермас с неговата „делиберативна“ демокрация подчертава важността на ориентираната към разбиране, качествена и регулирана комуникация, която полага основата на демократичните решения. Важна е публичната дискусия по политическите теми в контекста на съвместния анализ, консултация и обмен на информация и аргументи. Публичната комуникация следва да допринесе за постигането на разумни и взаимноизгодни резултати. (<https://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/9851/1/%CE%95%CE%A0%CE%91%CE%9C%CE%95%CE%99%CE%9D%CE%A9%CE%9D%CE%94%CE%91%CE%A3%20%CE%A0%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%93%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%A5%CE%9B%CE%9F%CE%A3%20%20%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97%20%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%20-%20%CE%97%20%CE%95%CE%9D%CE%9D%CE%9F%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%97%CE%98%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3%20%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9D%20%CE%95%CE%A0%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%99%CE%9D%CE%A9%CE%9D%CE%99%CE%91%20%CE%9A%CE%91%CE%A4%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%9D%20JURGEN%20HABERMAS.pdf>)
- „Етична отговорност в Интернет“ от Смирнакис, Н. (2017) Атина: Издателство Papazisi се опитва да освети някои етични въпроси, които Интернет изкарва на преден план. Разглеждат се теми като „Лично пространство“, „Авторски права“, „Собственост“, „Порнография“, „Свобода на мнението и словото“ и влиянията, които те имат върху света извън Интернет (сравни <https://www.papazissi.gr/product/ithiki-eythini-sto-diadiktio/>).
- Проучванията на Гръцкия център за безопасен Интернет (Hellenic Safe Internet Center) показват, че възрастта на децата, които ползват Интернет, през последните години непрекъснато намалява. Затова: Колкото по-рано започнем да подпомагаме децата и младежите, за да използват безопасно, компетентно и отговорно Интернет, толкова по-добре. В книгата „Фермата Интернет“ Атина (2011) Самара Вероника и Кормас Георгиос се опитват да разяснят на децата по подходящ начин основните правила за използване на Интернет, свързани с важните въпроси за безопасността (<http://www.biblionet.gr/book/175527/%CE%97%CF%86%CE%AC%CF%81%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%84%CF%8D%CE%BF%CF%85>).
- Практическа и психологическа подкрепа по отношение на използването на Интернет получават родителите от книгата „Родители, дете и Интернет“, с автори Сфакианакис,

М., Атанасиу, В., (2017) Атина: издателство Psychogios
[\(<https://www.psichogios.gr/site/Books/show/1003921/goneis-paidi-kai-diadiktyo>\).](https://www.psichogios.gr/site/Books/show/1003921/goneis-paidi-kai-diadiktyo)

- Ролята на новите технологии и на Интернет в сектора на образованието е еднакво важна и засяга всички възрастови групи. Информационните и комуникационни технологии (ИКТ) разширяват образователния потенциал на обучението, като предоставят възможности за обогатяване на процесите на учене в дигиталната класна стая и интегрират иновативни дейности, съдържащи ключови елементи от креативността и комуникацията. В този процес се изследват редица методи в рамките на педагогическите принципи и на психологичните параметри и се предлагат алтернативни рамкови условия за разбиране на „нараняванията“, причинени от ИКТ и се представят мерки за намаляване и дори отстраняване на етичните и морални проблеми, засягащи голям брой потребители. Етичните въпроси във връзка с използването на ИКТ в образованието се разглеждат от Савранидис, Хр., Палеологу, А-М., Мпалцис, С. в изданието „Етични и морални въпроси, свързани с използването на информационни и комуникационни технологии в образованието“. Целта им е да изострят съзнанието на участниците в образователния процес и да изследват поредица от методи и стратегии, които биха могли да бъдат използвани за обучение за осъзнато справяне с трудните теми (<http://users.uoi.gr/csavran/bibliography/Addict.doc>).
- Във втория том на своята трилогия Life Politics (житейска политика) Теофанис Тасис изследва пространството между чисто личното и изключително публичното, между морала и политическото. Основният въпрос се отнася до влиянието на "фигуративното" общество, в което „то“ постепенно придобива вид, *in der praktischen Handlung einer reflektierenden Lebenskunst, т.е. в опита на индивида, да създаде собствен, специален начин на живот и същевременно да остане активен член на света, към който принадлежи* (Тасис, Т. (2017) Житейска политика II: Самопомощ във фигуративното общество. Атина), сравни (<https://armosbooks.gr/shop/filosofia/filosofia-filosofia/politikes-tou-viou-ii/>)

СДРУЖЕНИЯ:

- Решителна крачка беше направена с разработването на Доброволното рамково споразумение и Кодекса за поведение на Сдружението на Интернет издателствата, чиято цел е да определят журналистическия кодекс, както и добрите практики/правилата за публикуване на големите онлайн медии. Сдружението на Интернет издателствата (ENED) споделя общия интерес на акционери и издателства, както и на журналистите по отношение на интегритета и достоверността на медиите. Собственици, издатели и журналисти осъзнават отговорността си спрямо обществеността и задължението си за опазване на авторитета на пресата. Мисията на журналиста е необходима и следва да се изпълнява независимо от личните интереси и външни мотиви. (Етични правила, журналистически кодекс, добри практики / правила за публикуване) (http://www.ened.gr/Content/Files/Code_of_ethics_greek_version.pdf); (<http://www.qjnt.gr/index.php/qjnt/paragoges/item/364-erevna-deontologias-tou-eci-yiotheteitai-apo-tin-ened>)

ПРЕСА:

- Интервю във в. „Катимерини“, 28.01.2018 *"Изпитваме наслада на базата на ... лайкове"*:
(<https://www.kathimerini.gr/945127/gallery/proswpa/synentey3eis/apolamvanoyme-vasei-twn-likes>)
- Интервю във в. "Гласът на Атина", 08.12.2017 *"Хипертрофичен Аз-образ, аротичен Аз-образ в епохата на фигурацията"*:
(https://www.athensvoice.gr/culture/book/407131_ypertrofika-ego-atrofikoi-eaytoi-stin-eikonistiki-epohi)

ПОЛЕЗНИ ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦИ:

- Saferinternet.gr е платформа за безопасен Интернет. Тя е насочена към деца, младежи, възрастни, педагози, родители и учители, като им оказва подкрепа за сигурно, компетентно и отговорно използване на дигиталния свят (<http://www.saferinternet.gr>).
- Cyberkid.gov.gr. представлява инициатива на гръцкото Министерство на вътрешните работи и на griechischen Polizeipräsidioms (на отдела „Кибер престъпност“) и е посветена на безопасността в Интернет. Целевата група на Cyberkid са децата и техните родители. Целта на Cyberkid е да подпомогне обществеността да опознае добре новите технологии и по-специално Интернет (<https://www.cyberkid.gov.gr>).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Накратко можем да заключим, че в Гърция въпросът за дигиталната етика все още е в началото, имайки предвид библиографските източници, резултатите и изводите. Въпреки това държавата осъзнава критичната ситуация с негативните последици с въвеждането на новите технологии, и не подлежи на съмнение, че ще продължи да работи заедно с институции, организации и с гражданското общество, за да се вземат мерки за защита на гражданите.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

- Deligianni, Elsa I. (2004). Етика и средства за масова информация. Журналистическа етика. Атина: Sideris I.
- Vassilopoulos, V. (2015) Стандарти за качество на медиите. Има ли смисъл? Атина: Taxideutis
- Panayotopoulos, P. (Hrsg.) (2003) Дигиталното предизвикателство: Медии и демокрация. Атина: Typothito
- Tasis, Th. (2017) Житейска политика II: Самопомощ във фигуративното общество. Атина: Armos
- Gritzalis, St., Lambrinoudakis, K., Katsikas, S., Mitrou, L. (2010) Защита на личното пространство и на информационните и комуникационни технологии. Правни и технически въпроси. Атина: Parasotiriou

- Panagopoulos, Ep., Научен труд на Факултета по хуманитарни и социални науки в Патра със заглавие "Концепция за етиката в комуникацията по Юрген Хабермас". Patra 2016
- Smyrnakis, N. (2017) Етична отговорност в Интернет. Атина: Издателство Papazisi
- Samara, V., Kormas, G., (2011) Фермата на Интернет. Атина: Samara Veronika - Kormas Georgios
- Sfakianakis, M., Athanasiou, V., (2017) Родители, дете и Интернет, Атина: Psychogios
- Panagiotakopoulos, Chr. (2018) Етиката в Интернет и електронното престъпление. Атина: Verlag Papazisi
- Savranidis, Chr., Paleologou, A-M., Mpaltzis, S. Етични и морални въпроси, свързани с използването на информационни и комуникационни технологии в образованието

